

Greta Schimanski

Endrete forventninger til kjønn på 1800-tallet
– En analyse av *Lucie* i kontekst av «den nye
kvinne»

Stavanger Katedralskole

2019/2020

Innholdsfortegnelse

1 Presentasjon av tekstene	3
2 Naturalismen	4
2.1 Determinisme	5
3 Redegjøring av begrepet «den nye kvinne»	6
4 Amalie Skrams liv	6
4.1 Hennes naturalistiske forfatterskap	8
5 <i>Lucie</i> (1888)	8
5.1 Handlingsreferat	9
5.2 Lucies metamorfose	9
5.3 Theodor Gerners holdninger	10
5.4 Et forhold preget av maktmisbruk og ulikhet.....	11
5.5 Seksualmoraldebatten.....	12
6 <i>Lucie</i> som «den nye kvinne».....	15
6.1 Hindringer og begrensninger.....	16
6.2 Endrete holdninger i samfunnet	17
6.3 En «ny mann».....	18
7 Drøfting rundt begrepet	20
Litteraturliste	23

1 Presentasjon av tekstene

Romanen *Lucie* av Amalie Skram ble utgitt i 1888, to år etter at forfatteren og maleren Christian Krohg utga boken *Albertine*. Her tematiserte og kritiserte han menn i borgerskapet sin dobbeltmoral, særlig når det gjaldt seksualmoraldebatten. Denne utgivelsen satte fyr på den pågående samfunnsdebatten rundt disse temaene, og nå sluttet Amalie Skram – en kvinne – seg til debatten. På lik linje med Krohgs *Albertine*, provoserte romanen *Lucie* svært. Skrams søknad om forfatterstipend ble avslått med nettopp utgivelsen av denne romanen som begrunnelse.¹ Amalie Skram ønsket å fokusere på arbeiderklassekvinnens vilkår og på ekteskapet i det lukkede rom. I romanen *Lucie* tar hun for seg kvinners stilling og rolle i ekteskapet, samt klasseskiller og seksualmoraldebatten.

I denne tidsperioden vokste også begrepet «den nye kvinne» frem. Et avgjørende trekk ved «den nye kvinne» var ønsket om selvstendighet. Hun beskrives i enkelte sammenhenger også som varig ugift, selvforsørgende og muligens også med en viss posisjon i samfunnet. Vi finner dette begrepet også i litteraturen. I nordisk sammenheng har dette temaet blitt relatert til særlig forfattere som Laura Marholm og Ellen Key. Internasjonalt er «New Woman»-litteraturen blitt vektlagt av Ann L. Ardis i *New Women. New Novels. Feminism and early modernism*.² Forfattere som aktivt fremstilte en «ny kvinne» i litteraturen sin, hadde som mål å skrive frem en mye mer realistisk forståelse av det å være kvinne, i motsetning til det de tidligere mannlige forfatterne hadde gjort. I litteraturen skulle «den nye kvinne» være intellektuell, og med seksuell bevissthet. Et annet typisk trekk ved disse tekstene er svak mann mot sterk kvinne, i tillegg til at graviditet blir sett på som et positivt aspekt ved å være kvinne.³ Mye av dette ser vi også indikasjoner til i Amalie Skram sin roman *Lucie*.

Boken *Erobring og overskridelse: De nye kvinnene inntar verden 1870-1940* rommer 13 artikler som alle omtaler kvinnesynet i dette tidsrommet og som legger vekt på hvordan kvinner skapte seg selv og sin plass i verden. I artikkelen sin «'Nye kvinner'? 'Nye menn'? Refleksjoner over endrete forståelser av kjønn, c. 1870 – c. 1940», diskuterer Ida Blom hvor nytt det egentlig var at kvinner brøt med de forventede kjønnsnormene. Hun belyser også

---

¹ Norgeshistorie.no, 2018

² Paulsen 2014, s. 5

³ *ibid*, s. 6-7

mannens rolle i denne sammenheng, og hvordan «den nye kvinne» muligens ble fulgt opp av en «ny mann».⁴

På bakgrunn av dette vil jeg undersøke karakterene og samfunnsforholdene i Amalie Skrams roman *Lucie* i kontekst av begrepet «den nye kvinne». I romanen skildrer Skram forhold mellom menn og kvinner utenom det offentlige. Hun lar kvinnene stille seg kritisk til samfunnets dobbeltmoral angående seksualmoraldebatten. En forutsetning for dette er endrete forventninger til og forståelser av kjønnsrollene. Grunnet dette ønsker jeg å stille spørsmål ved om Skram skildrer typiske forhold og ekteskap, eller om disse bryter med hva som var typisk for den gjeldende tidsperioden. Videre vil jeg komme frem til om det er mulig å plassere hovedpersonen Lucie under begrepet «den nye kvinne» som vokste frem på slutten av 1800-tallet. Avsluttende vil det være interessant å diskutere hvorvidt dette fenomenet har vedvart i dagens samfunn, og å trekke forholdene til dagens kvinner opp mot problemene Amalie Skram tar opp i *Lucie*.

2 Naturalismen

I sammenheng med dette vil det først og fremst være naturlig å undersøke naturalismen som litterær metode og periode. Naturalismen er både en kunst- og litterærretning samtidig som et menneske-, samfunns- og livssyn. Som litterær retning oppsto den i Frankrike på slutten av 1870-tallet, og i Norge finner vi først og fremst tekster med naturalistiske trekk etter 1880. Naturalismen kan i mange sammenhenger bli betraktet som en fortsettelse eller oppfølging av realismen som litterær periode. Dette blant annet fordi de to periodene oppstår i samme tidsperiode, men også fordi vi finner åpenbare tematiske likhetstrekk mellom de to. Likheter kan være vektleggingen av idealet om en realistisk fremstillingsform, med fokus på misforhold og overgrep. Samtidig forsterker naturalismen disse tendensene og konsentrerer seg om pessimisme påvirket av naturvitenskapene og sosiologien. Andre faktorer som skiller de to retningene er naturalistenes mer vulgære kritikk av dobbeltmoralen, og særlig fokuset på seksualmoraldebatten.⁵ Den britiske vitenskapsmannen Charles Darwin var også en viktig del av naturalismen. Hans lære om hvordan det enkelte individet påvirkes av arv ble en avgjørende forutsetning for naturalismen som idéhistorisk trend. Darwin viste hvordan menneskene var en del av naturen, på lik linje med dyr og andre organismer. Dette preget

---

⁴ Sogn 2003

⁵ Ridderstrøm 2019, s. 1

hvordan menneskene nå forsto seg selv, noe som også skildres i litteraturen. I naturalismen la man vekt på at samfunnet måtte forandres før menneskene kunne endre seg selv og sine liv. Karakterene i litteraturen ble ofte preget og regulert av sine nedarvede egenskaper, og av omgivelsene de befant seg i.

2.1 Determinisme

Litteraturforsker Irene Engelstad definerer naturalismen ut ifra tre ulike betingelser:

Den formidler et bestemt *livssyn*, som er pessimistisk og deterministisk. Dette livssynet er basert på en naturvitenskapelig tenkemåte. Naturalistene henter sitt *stoff* fra skildringer av fattigdom, av arbeiderklassens kår og av menneskers driftsliv. *Skrivemåten* er preget av detaljoppopping, fotografisk gjengivelse av den sansbare virkeligheten, men med særlig vekt på de hesligste trekkene ved denne virkeligheten. Naturalistene regnes dermed som særdeles pålitelige og konsekvente i virkelighetsbeskrivelse.⁶

Ut ifra dette ønsker jeg å se nærmere på det deterministiske livssynet. Dette er tanken om at menneskenes liv er påvirket og styrt av arv og miljø, altså av medfødte evner og sosiale vilkår. Determinismen benekter at mennesker har viljefrihet og påstår at alle våre handlinger og beslutninger opprinnelig er bestemt av forhåndsliggende faktorer.⁷ Naturalistene mente dermed at menneskelig handling og tenking er bundet av disse faktorene, og at disse ofte lå utenfor menneskets forståelse. I den naturalistiske litteraturen ligger det derfor ofte en skjebnebestemthet som nærmest er umulig å overkomme.

Darwin og det naturvitenskapelige perspektiv får en plass i naturalismen i form av determinisme. Det at vi som individer påvirkes av arv, gjør ifølge determinisme at vår viljefrihet uteblir. Derfor var også mange naturalistiske forfattere opptatt av å vise til menneskets bakgrunn, altså arv, og de omgivelsene vi blir formet av, miljø.

Det var også av den grunn at flere naturalistiske diktere ofte hentet sitt stoff og sin inspirasjon fra mennesker som levde under fattige kår. Miljøet disse menneskene vokste opp i begrenset dem fra å etablere seg i en bedre virkelighet.⁸ I tillegg kan det være lettere for de biologiske faktorene å komme til uttrykk, som for eksempel sykdom. Slik kan det være vanskeligere for dem å befri seg fra fattigdommen, særlig på slutten av 1800-tallet. Det er dette tragiske

---

⁶ Langerud 2004, s. 17-18

⁷ Tjønneland 2018

⁸ Langerud 2004

perspektivet de naturalistiske dikterne forsøkte å ta fatt i. Når de litterære personene prøver å bryte ut av dette deterministiske mønsteret, vil det få betydelige negative konsekvenser.

3 Redegjøring av begrepet «den nye kvinne»

For å avsluttende kunne lese *Lucie* i kontekst av begrepet «den nye kvinne», vil det være naturlig å innledende undersøke begrepet ytterligere. Som tidligere nevnt, var det avgjørende trekket hos «den nye kvinne» ønsket om selvstendighet. Dette gjelder både et mer selvstendig liv, men også en mer selvstendig måte å tenke på. Det ble altså sentralt for de nye kvinnene å kunne stille seg kritisk til samfunnets idealer. Sally Ledger beskriver «den nye kvinne» slik i boken sin *The New Woman: Fiction and feminism at the fin de siècle*:

«The New Woman of the fin de siècle had a multiple identity. She was, variously, a feminist activist, a social reformer, a popular novelist, a suffragette playwright, a woman poet, she was also often a fictional construct, a discursive response to the activities of the late nineteenth-century women's movement.»⁹

«Den nye kvinne» illustreres her som en svært ledende person med en åpenbar plass i samfunnet, og som et tydelig produkt av den nye industrialiseringen og imperialismen. Hun ble altså et resultat av de nye kulturelle og sosiale omstendighetene som viste seg på 1880- og 1890-tallet. Likevel har begrepet også blitt brukt mer romslig og upresist, om blant annet proto-feminister med ønske om å etablere seg i samfunnet.

4 Amalie Skrams liv

Amalie Skram blir regnet som en av de fremste norske naturalistiske dikterne. Hun ble født i Bergen 22. august 1846. Faren hennes var bondesønn som drev en bondehandel med enkle varer, og hennes mor var skomakerdatter. Selv om foreldrene hadde dårlig råd, sendte de barna sine til dyre privatskoler. På denne tiden var ikke skolegangen for jenter særlig innholdsrik og lang. De kunne blant annet ikke ta universitetsutdanning. Amalie Skram fikk også tidlig se de store forskjellene på fattig og rik, blant annet gjennom skolegangen. Dette kan ha påvirket hennes nysgjerrighet for hvorfor livet ble så forskjellig for ulike folk, og hennes engasjement for mennesker som skilte seg ut.

---

⁹ Ledger 1997, s. 1

Da hun var 17 år gammel, gikk faren hennes konkurs og reiste til Amerika. Derfor forlovet hun seg med August Müller, en skipskaptein fra en velstående familie. De kjente ikke hverandre særlig godt, og han var ni år eldre enn Skram. Hun giftet seg i en alder av 18, og visste dermed antageligvis lite om hva ekteskapet innebar. Hun ble med sin mann til sjøs, hvor hun fikk innblikk i sjømennenes liv, og hun ble tatt med til kneiper og vertshus i havnene. På disse sjøreisene opplevde hun også en periode med psykisk sykdom. Forholdet mellom Skram og Müller var problem- og konfliktfylt, noe som kan ha påvirket hennes sammenbrudd til sjøs. Senere i ekteskapet er det sannsynlig at Skram mistenkte Müller for å ha et forhold til tjenestejenta, noe som gjorde at hun ville skilles. En kveld fikk hun et nytt psykisk sammenbrudd. Hun ble lagt inn på psykiatrisk sykehus, hvor hun fikk tid til å bli frisk. Deretter fikk hun også skilsmisse

Etter dette brakte blant annet hennes interesse for litteratur henne på nye spor. Etter hvert besto hennes omgangskrets av mennesker som interesserte seg for litteratur, kunst, politikk og teater. Hun ble også opptatt av hvilken rolle litteraturen spilte i samfunnet. Gjennom lesingen fikk hun troen på at hun burde gjøre det hun selv syntes var viktig og riktig, og ikke bare det andre mente. Hun likte bøker som viste hva som var galt i samfunnet, og som handlet om personer som våget å skille seg ut.

På Bjørnstjerne Bjørnsons jubileumsfest møtte hun den danske forfatteren Erik Skram. De ble forelsket, men for Amalie Skram var det viktig å holde dette hemmelig. Det gikk allerede rykter om henne, i og med at hun var en skilt kvinne, da ønsket hun ikke at det ble snakket om at hun var forelsket i tillegg. Til slutt fridde hun likevel til Erik Skram og de flyttet til København. Ett år senere debuterte hun med romanen *Constance Ring*. I løpet av de neste årene ga hun ut en rekke verk, både noveller, romaner og dramaer.

Ekteskapet hennes med Erik Skram blir beskrevet som kjærlighetsfylt, men det ble etter hvert vanskelig å prestere som både mor, hustru og forfatter. Hun hadde blant annet gitt ut 14 bøker på åtte år, og hun begynte etter hvert å få problemer med skriveingen. I tillegg ble hun søvnløs og fikk selvmordstanker. Derfor la hun seg inn på Kommunehospitalet i København i håp om å få hjelp. Men tvert imot, legene på sykehuset opplevde henne som sinnssyk og mente derfor at hun måtte sperres inne. Slik begynte hun å føle seg som en fange.¹⁰ I bøkene *Professor*

---

¹⁰ Bøe 2002, s. 6-15

Hieronimus og *På St. Jørgen* brukte hun sine egne opplevelser for å skildre hvor lite rett og vilje psykiatriske pasienter har.

4.1 Hennes naturalistiske forfatterskap

Det kan også sies at hennes liv og opplevelser hadde stor innvirkning på andre bøker hun skrev. Hun ville allikevel ikke skrive slik at folk kunne tro det handlet om henne. Derfor brukte hun mest sannsynlig sine egne erfaringer, samtidig som hun begrenset seg. Hun skrev også om folk hun kjente godt, og hun ønsket å se alt sammen levende foran seg mens hun skrev.¹¹ Dette beskrev hun til hennes mann Erik Skram:

Jeg må nemlig holde på så lenge med min hukommelse, forestillingsevne, smule kunnskap eller vite beskjed om de ting jeg sysler med, holde på så lenge at alt det jeg vil ha frem, personer (indre og ytre), interiører, gatescener og alt det du vet, lukter atmosfæren osv. at jeg har alt, alt hver en eneste smitt og smule fotografisk inne i hjernen og liksom vet alt hva disse mennesker tenker, føler og gjør, eller vil, eller ville gjøre.¹²

Her bør det legges merke til at hun for eksempel bruker ordet «fotografisk». I naturalismen skulle kunstnerne vise frem virkeligheten på en så nøytral måte som mulig, nesten som et fotografi. Slik vises det hvordan Amalie Skram vektla de naturalistiske tendensene i hennes arbeidsmåte.

I motsetning til andre naturalistiske kunstnere, rettet hun ikke bare blikket mot embetsmenn og borgerklassen, men også mot arbeiderklassen, og ofte arbeiderklassekvinneres kår i ekteskapet. Hun diskuterte seksualmoraldebatten, og hennes fire ekteskapsromaner *Constance Ring*, *Lucie*, *Fru Inés* og *Forrådt* kan alle tolkes som en beskrivelse og diskusjon av det moderne kvinneliv. I de nevnte bøkene diskuterer hun også tidens moral- og ekteskapsdebatt.¹³ Dette er tema som var tabubelagte i den tid, og bøkene skapte debatt og engasjement. Derfor vil det være interessant å undersøke hvor forut sin tid bøkene egentlig var, og hvordan vi kan plassere dem under datidens samfunns- og kjønnsnormer.

5 *Lucie* (1888)

---

¹¹ *ibid*, s. 46

¹² *ibid*

¹³ Engelstad 2019

5.1 Handlingsreferat

En av Skrams nevnte ekteskapsromaner er *Lucie*. Her møter vi Lucie, en ung og energisk kvinne fra arbeiderklassen. Hun har tidligere jobbet som danserinne, med andre ord prostituert, på Tivoli og er dermed godt seksuelt erfaren. Relativt tidlig i boken gifter hun seg med Theodor Gerner, en rik advokat og enkemann. Han er også betydelig eldre enn henne og er fast bestemt på at han skal oppdra og forme henne til å bli den kvinnen han ønsker. Likevel plages han stadig av hennes «fortid», og hun klarer aldri helt å oppnå hans ønske om at hun skal bli en respektabel kvinne fra borgerskapet. En kveld konfronterer Lucie ham, og de begynner å krangle. Det ender med at hun løper fra ham ut i natten, hvor hun blir voldtatt. Når hun senere finner ut at hun er gravid, frykter hun at dette er voldtektsmannen sitt barn. Hun blir svært religiøs, nærmest fanatisk og til en viss grad sinnssyk. Da hun føder barnet ser hun en svart føflekk under venstre øye, noe voldtektsmannen også hadde. Dette bekrefter for henne at det er hans barn, og hun blir hysterisk og nærmest gal. Romanen ender med at hun fire dager etter fødselen dør av hysterisk oppkast og blodtap.

5.2 Lucies metamorfose

Hovedpersonen Lucie forandrer og utvikler seg betydelig gjennom hele romanen. Det er likevel tydelig at hun faller tilbake til gamle vaner, og at hennes fortid aldri helt blir glemt. Hun utvikler seg likevel sterkt når det kommer til hvordan hun håndterer og forholder seg til sin mann Theodor Gerner. Først registrerer Lucie ubevisst hvordan han forsøker å fortrenge hennes fortid og omforme henne. Etter hvert blir hun likevel mer og mer bevisst på dette. Hun var tidligere en livlig tivolikvinne, men har nå utviklet seg til å bli en slags gjenklang av Theodor: «Men så husket hun at Theodor bedre likte å se henne med et håndarbeide om aftenen og tok derfor et broderi frem».¹⁴ Hun begynner altså å leve nærmest kun etter hans premisser, slik at hun til slutt føler seg ikke-eksisterende. Etter hvert begynner hun å oppfatte hennes eksistens igjen, og hun søker komfort i å kommunisere med andre kvinner. Hun reiser blant annet ut til «Malmøen» for å være med venninner og tenker i denne sammenheng: «Til Theodor sier jeg ingenting, for så forbyr han meg det bare. Og nu *vil* jeg derut.»¹⁵ Gjennom hennes møte med andre kvinner blir hun også introdusert for seksualmoraldebatten, og hun erfarer at hennes fortid ikke definerer henne som person. Det er gjennom disse gradvis

---

¹⁴ Skram 2002, s. 71

¹⁵ Ibid, s. 114

endrete forståelsene for kjønnsrollene at Lucie får innblikk i dette, og dermed slik hun moderat behersker å frigjøre seg fra Theodors herskesyke holdninger.

5.3 Theodor Gerners holdninger

Theodor Gerners konkrete ønske og mål er å utslette Lucie sin fortid komplett. Han fortrenger at hun har vært med og holdt av andre menn, og med en gang han blir minnet på dette våkner hans sjalusi og nag. Når Lucie får et brev fra en ukjent frier reagerer han med en gang: «Har – du hatt – noget – med ham før i tiden?»¹⁶ Imidlertid har det blitt kjent for leseren på forhånd at dette er et brev adressert til Nilsa, Lucies gamle venninne fra Tivoli. Dette understreker Theodors skepsis, og hans manglende evne på å legge fra seg Lucies fortid. Idet Lucie utvikler seg til å bli en mer selvstendig kvinne, i det minste når det gjelder hennes tankegang, blir også Theodor mer usikker.

Det er i tillegg tydelig at Lucies graviditet modererer hans dominerende og nedlatende holdninger. Når han finner ut at hun er blitt fruktsommelig, reagerer han med: «En følelse av lykke steg opp i ham. «Stakkar, det er derfor hun har vært så vrang i det siste. Hadde jeg ant det, skulde jeg vært mer hensynsfull ...»»¹⁷ Hennes graviditet rettferdiggjør altså det som ifølge ham er uforskammet oppførsel, men det faller ham aldri inn hvordan hans væremåte kan være avgjørende for denne atferden. Lucie reagerer også på hans plutselige mildhet: «Hans vennlighet opirret henne. Nu, siden han ventet et barn av henne, var han således, men før!»¹⁸ Dette understreker samfunnets tanker om hvordan kvinner tilsynelatende først blir verdige når de venter barn. For Theodor, og antakelig for resten av samfunnet, virker det som om Lucies oppgave er å gjøre ham lykkelig ved å gi ham barn. I romanen sier også Theodor at dette var problemet i deres ekteskap, «at ingen barn kom».¹⁹ Med dette bidrar han til å tilintetgjøre Lucies eksistens, i tillegg til at han skyver skylden over på Lucie, istedenfor ham selv eller begge to. Det er også viktig å merke seg at leseren med det samme er klar over at dette trolig ikke er hans barn, noe Theodor selvsagt ikke vet selv.

---

¹⁶ ibid, s. 159

¹⁷ ibid

¹⁸ ibid, s. 160

¹⁹ ibid

5.4 Et forhold preget av maktmisbruk og ulikhet

Forholdet mellom Lucie og hennes mann Theodor Gerner er preget av ulikheter og en svært skjev maktbalanse. Det er ikke bare forskjellene mellom manns- og kvinnerollen i datidens samfunn som påvirker den ujevne maktbalansen. Deres forskjellige klassebakgrunn og forhistorie forsterker de allerede eksisterende forskjellene. Dette presenteres tydelig i teksten, blant annet med hvordan Theodor snakker om henne: «Hun står i et ubegrenset avhengighets- og takknemlighetsforhold til mig. Det er så å si mig som har skapt og oppfunnet henne. Hun er ung og bløt som voks, jeg kan gjøre ut av henne hvad jeg vil.»²⁰ Dette viser at Theodor ser på Lucie i prinsippet som et slags veldedighetsprosjekt. Det at hun er kvinne, fortiden hennes og at hun er så mye yngre enn ham, gjør henne svært maktløs i bestemte situasjoner. Theodor ser på det som hans oppgave å oppdra henne. Forholdet mellom Theodor og Lucie er altså ikke bare preget av datidens store kjønnsforskjeller, men også av Gerners ellers manipulerende og herskesyke holdning. Han nevner også at «Det var nok ikke så lett å oppdra henne, som han hadde bilt sig inn.»²¹ Igjen viser dette at hun for ham er blitt et prosjekt, en person han skal oppdra, og at deres forhold er lite preget av kjærlighet.

Hans objektivisering av henne som kvinne fremstilles også åpenbart. En kveld når Lucie er gravid, ligger hun og sover mens han betrakter henne: «Dette skjønne, frodige legeme var hans eiendom og hadde tilhørt ham, ham alene i over fire år.»²² Dette bidrar først og fremst til å igjen tilintetgjøre Lucies eksistens, samtidig som det forsterker forskjellene dem imellom. Han ser ikke på henne som et menneske, men heller en eiendom, et objekt, som han eier og som eksisterer for å tilfredsstille hans behov.

Forholdet deres og den skjeve maktbalansen belyses også fra Lucies perspektiv. Mens Theodor snakker om hvordan han ønsker å oppdra henne, beskrives det også hvordan hans dominerende oppførsel påvirker hverdagen til Lucie. Det belyses hvor ubehagelig det er for henne hvordan han tier hver gang han er opprørt og irritert. Det kan nærmest virke som om hans oppførsel går utover hennes psykiske helse:

«Hun hadde syntes til sist at det var spøkelser i krokene og sorte skygger alle steder som snek sig forbi henne. Og når han satt der og tidde, var det likesom at den tiingen hans suste henne inn i ørene og fylte henne op med angst, å slik angst at hun til sist tenkte på å drepe sig av bare angst.»²³

---

²⁰ ibid, s. 32

²¹ ibid, s. 76

²² ibid, s. 162

²³ ibid, s. 85

Det er altså viktig å bemerke seg hvor alvorlig Theodors stil faktisk er. Det beskrives også hvordan Lucie må trygle på sine knær, helt til han viste henne nåde igjen. Lucie blir den åpenbare svake og usikre parten i dette forholdet. En kan stille spørsmål ved om dette skyldes de ulike kjønnsrollene, eller om det er forskjellen i alder og klassebakgrunn som er hovedgrunlaget for dette.

5.5 Seksualmoraldebatten

Seksualmoraldebatten, også kalt sedelighetsdebatten, sto sterkt på 1800-tallet, og dreide seg om samfunnets seksualmoral. Det ble særlig pekt på dobbeltmoralen som ligger i at det var høyt akseptert at menn hadde en seksuell fortid, mens dette var nærmest uhørt for kvinnene. Dette er et sentralt tema i *Lucie*, og det blir stadig snakket om hennes fortid. Til tross for at Theodor har vært i tidligere forhold, og selv er seksuelt erfaren, er dette noe han hele tiden kritiserer Lucie for. «Minne alle mennesker om hvad det er for en tøs jeg har giftet mig med.» og «Du er tøyteaktig, og du får det aldri ut av ditt blod.»²⁴ Dette er to eksempler på hvordan Lucies fortid forfølger henne, og fordømmene mot henne for at hun en gang i tiden var prostituert. Det blir i tillegg aldri snakket om Theodors «fortid», noe som understreker den betydelige dobbeltmoralen.

Denne dobbeltmoralen belyses ikke bare i Lucie og Theodor sitt forhold, det er også andre situasjoner i romanen som legger vekt på dette. Knut er ekstremt forelsket i Henny, søsteren til Fru Reinertson, en kvinne Lucie ofte søker tilflukt hos. En kveld erklærer han sin kjærlighet ovenfor henne, og de kommer i samtale om deres fortid. Det kommer frem at han blant annet har «holdt av mange»²⁵ og at han har vært med flere kvinner. Det tydeliggjøres at dette ikke behager Henny, men at derimot selve samfunnet ikke stiller særlig spørsmål ved situasjonen. Når derimot Henny innrømmer at «Jeg har også mine tilståelser å gjøre, for jeg er en kvinne med fortid!»²⁶ reagerer Knut med «Jeg forstår ikke hvad De mener for noe.»²⁷ Han blir svært overrasket og nekter nærmest å tro det. «Å, tenke sig til at disse labaner har tatt din rene uskyldighet, Henny».²⁸ Dette uttrykker også objektiviseringen av kvinner, at menn har tatt uskyldigheten fra henne, ikke at dette er noe hun i denne sammenheng har hatt kontroll

---

²⁴ *ibid*, s. 98

²⁵ *ibid*, s. 143

²⁶ *ibid*, s. 144

²⁷ *ibid*

²⁸ *ibid*, s. 145

over, og at seksualiteten hennes er noe hun selv eier. Det kommer i tillegg senere frem at det bare var oppspinn fra Henny sin side. Dette forsterker den allerede eksisterende dobbeltmoralen. Det var fullstendig anerkjent og normalt at Knut hadde vært med flere kvinner. Med en gang Henny derimot nevner hennes fortid, fremstår dette som ubegripelig for Knut. Slik bidrar dette til å speile datidens samfunn. Skram belyser og illustrerer denne dobbeltmoralen altså svært kritisk.

I tillegg til å presentere disse situasjonene, nevnes også andre romaner som omhandler seksualmoraldebatten. En kveld når Lucie er sammen med bekjente, diskuterer de blant annet romanen *Albertine* av Christian Krohg:

«Har du lest *Albertine* da, Lussia?» sa så Olsen. «Nei, det holder jeg mig for god til, lell. Gerner sier dessuten at han ikke vil se sånne bøker i sitt hus.» «Det holder jeg med Gerner i. – Hvad skal dem skrive sånne bøker for?»²⁹

Albertine ble utgitt i 1886, to år før *Lucie*. Den blir sett på som svært samfunnskritisk og handler om en ung, fattig syerske som blir voldtatt av en politifullmektig og ender opp som prostituert.³⁰ I romanen rettet Krohg søkelyset mot de harde og nådeløse vilkårene som arbeiderklassekvinner møtte når de skulle ut i livet. Det blir skildret fattigdom og nød, begrensede muligheter for unge arbeiderjenter, og ikke minst en urettferdig seksualmoral.³¹ Når Lucie sier at Gerner ikke vil se slike bøker i sitt hus, er dette enda en gang med på å understreke hans herskesyke holdning, men det er i tillegg en antydning på at han ikke ønsker at Lucie skal få innblikk i seksualmoraldebatten.

Dette kan i tillegg uttrykke en redsel hos Theodor, om at Lucie skal undersøke hennes fortid nærmere. Samtidig kan dette være vanskelig å bedømme, særlig med tanke på hvordan situasjonen rundt Lucies prostitusjon aldri blir beskrevet nøyaktig. Grunner til at jenter på denne tiden gikk inn i prostitusjonen kan ha vært mange. Det trekkes særlig frem de sosiale og økonomiske forholdene, men også ukontrollert arbeidsliv og samfunnets dobbeltmoral.³² Ved å lese *Albertine* vil det være mulig for Lucie å få et nærmere innblikk i den elendige situasjonen rundt prostitusjonen. Det er likevel problematisk å argumentere for at dette var

---

²⁹ Ibid, s. 62-63

³⁰ Solbakken 2019

³¹ Schiøtz 2018

³² ibid

Gerners grunnlag. For ham er det viktigst å utslette hennes fortid, men med bøker som *Albertine* trekkes denne fortiden frem igjen, slik at Lucie aldri vil klare å bryte ut av dette.

Romanen *Kommandørens Døtre* av Jonas Lie presenteres også i boken. Lucie er på Malmøen med flere andre kvinner, hvor dette er en bok som beskjeftiger dem: «Fru Reinertson leste høit et stykke inn i «Kommandørens Døtre», med løfte om å fortsette neste dag.»³³ Romanen ble i likhet med *Albertine* utgitt i 1886, og tar for seg kvinners stilling i embetsmannmiljøet.³⁴ Den undersøker altså kvinnens rolle i samfunnet, eller nærmere sagt i et mannsdominert miljø.

Ved å vise til disse romanene, belyses det naturalistiske ved *Lucie*. Naturalistenes vektlegging av en fotografisk gjengivelse av virkeligheten kommer særlig til syne når bøker av andre naturalistiske forfattere blir diskutert. Georg Brandes tok utgangspunkt i hvordan litteraturen skulle ta del i den politiske debatten, og formulerte med dette et krav om aktualitet: «Det, at en litteratur i vore dager lever, viser sig i, at den sætter problemer under debat. [...] At en litteratur intet sætter under debat er det samme, som at den er i færd med at tabe all betydning.»³⁵ Det faktum at det i *Lucie* har oppstått meninger om bøker som blant annet *Albertine*, viser hvordan denne litteraturdebatten også eksisterer i romanen. Slik kan dette betegnes som en slags metarealisme, eller metanaturalisme. Romanen *Lucie* åpner her opp for en naturalistisk diskusjon av naturalismen.

I tillegg illustrerer dette hvordan kvinnene i samfunnet ble mer og mer opptatt av seksualmoraldebatten, men også at samfunnet beveger seg i en retning hvor kvinner kan finne friheten til å ha meninger om bestemte, og gjerne tabubelagte tema. Vi ser en gradvis endring fra et samfunn hvor kvinner ikke har stilt særlig spørsmål ved sin eksistens, til et samfunn der de kan stille seg kritiske til fellesskapets oppfatning av dem. Det at kvinnene leser i *Kommandørens Døtre*, en bok som omhandler kvinners stilling, poengterer hvordan kvinnene i *Lucie* har begynt å betvile samfunnets krav til dem. Bøker som *Albertine* understreker også hvor sentralt seksualmoraldebatten sto i det virkelige samfunnet.

---

³³ Skram 2002, s. 125

³⁴ Wikipedia 2019

³⁵ Fodstad 2016, s. 27

6 Lucie som «den nye kvinne»

I hvor stor grad Lucie kan plasseres under begrepet «den nye kvinne» er diskuterbart. Det belyses imidlertid i romanen hvorvidt hun ønsker å slippe seg fri. En kveld besøker hun Nilsa. Her møter hun også Olsen igjen, en mann hun kjenner igjen fra sin fortid. Det beskrives blant annet at tobakkslukten han tilfører, vekker så mange «underlige minner». Mens Lucie er på besøk her, danser de og morer seg. Når hun kommer hjem igjen, tenker hun over kvelden, men også livet generelt:

««Og den tosken Theodor. – Leve her i Incognitogaten sammen med en gammel skikkelig fyr som en slavinne eller jeg vet ikke hva'. Er det noe for en som har vært både i London og Quebec med fru Thorsen og barna.» Silkekjole til hverdags og pelsverkskåpe? hun spyttet på det. Nei, gjøre sin lykke ute i den store, vide verden, ture, til en ikke orker mer, og så gifte sig med en gammel haba, så en kunde ha en sorgfri alderdom.»³⁶

Hun er altså klar over hvor kontrollert og slavisk Theodor behandler henne, og dette er noe hun ikke ønsker, hun har et ønske om å være fri. Her vises det også hvordan hun tidligere til og med har hatt denne friheten. Det avsløres hvordan hun har reist til både England og Canada. Det at kvinnene reiste og flyttet på seg, er et sentralt trekk blant «de nye kvinnene». Hun snakker i tillegg om hvordan hun ønsker å «gjøre sin lykke ute i den store, vide verden». Hun ønsker altså i bunn og grunn å bryte ut av de forventede kjønnsrollene, og skape en plass for seg selv i verden. I tillegg undrer hun over om Theodor i det hele tatt er god nok for henne. Dette understreker hennes selvinnsikt, og at hun ser på seg selv som et individuelt, verdig menneske, selv om samfunnet gjerne motsier dette.

Det var heller ikke vanlig at kvinner på denne tiden stilte spørsmål ved menns meninger og handlinger, de tilpasset seg mer eller mindre deretter. Derfor kan det faktum at Lucie ofte taler imot sin mann, være svært vågalt og også noe uhørt. En kveld etter et selskap, krangler hun og Theodor, og han kaller henne blant annet for «tøiteaktig». Hun svarer til slutt: ««Men jeg tåler ikke lenger at du behandler mig sånn» .... «Jeg tåler det ikke lenger, så mye du vet det. Tror du kanskje, det er sånn herlighet å være gift med dig da?»»³⁷ Det var på denne tiden tradisjonelt at kvinnen underla seg mannen i ekteskapet.³⁸ Dette er noe Lucie i dette tilfellet ikke gjør, noe som gjør at hun her bryter med samfunnets forventninger til kjønn og dets oppførsel og stil.

---

³⁶ Skram 2002, s. 74

³⁷ ibid, s. 98

³⁸ Jespersen 2018

Det er i tillegg viktig å bemerke seg Lucies seksuelle bevissthet. På tross av at leseren aldri får noe direkte innblikk i hennes fortid som tivolidruue, fremstår dette likevel som noe hun ikke skammer seg over. Tvert imot kan det argumenteres for at dette er noe hun til dels lengter etter. Dette med tanke på hennes møte med Olsen: «Hun hadde lyst til å løpe sin vei, men blev samtidig uimotståelig draget av denne tobakkslukten som vakte så mange underlige minner.»³⁹ Selv om hennes liv som prostituert, med tanke på den sosiale situasjonen, mest sannsynlig ikke var frivillig, illustreres dette ofte som friere enn hennes ekteskap med Theodor. Hun oppfattes også som bevisst på sin og andres seksuelle erfaring. Som nevnt, kaller Theodor henne flere ganger «tøiteaktig». Hun reagerer med: «Tøiteaktig! jeg må riktig le. Du skulde høre hvad fru Reinertson sier. Du var vel kanskje en uskyldighet du, da du giftet dig med mig.»⁴⁰ Slik stiller hun seg også indirekte kritisk til seksualmoraldebatten, samtidig som hun tar stilling til sin egen seksualitet. Dette er en viktig forutsetning for «den nye kvinne», fordi hun gjennomgående ble beskrevet som seksuelt bevisst.

Det legges også vekt på andre selvstendige kvinner i romanen. For eksempel blir det kjent for leseren at Lucies gamle venninne fra Tivoli, Nilsa, mottar bestillinger på hatter og motepynt som hun syr selv. Dette antyder også at hun er selvforsørgende, med en selvstendig økonomi. I tillegg er det viktig å trekke frem Fru Reinertsson, kusinen til Theodors tidligere kone. Hun beskrives som selvforsørgende, uten mann og barn. Det trekkes også frem meninger som ikke passet seg særlig under datidens normer: ««I gamle dager var det godt og fortjenstfullt å lemleste uskyldige kvinner inntil de svor de kunne hekse, og så brenne dem bakefter. Overhodet eksisterer ikke den forbrydelse i verden, som ikke har vært praktisert til Guds ære og menneskenes sanne gavn.»⁴¹ Slik står hun i kontrast med borgerklassens ellers konservative holdninger, noe som gjør at hun som kvinne bryter med de forventede kjønnsrollene. Både Nilsa og Fru Reinertsson fremstilles som kvinner i det åpne rom, ikke skjult bak ekteskap og mannens dominans.

6.1 Hindringer og begrensninger

Det er likevel ulike faktorer som hindrer og begrenser oss fra å plassere Lucie under begrepet. Dette blant annet fordi Lucie er en arbeiderklassekvinne, som blir giftet inn i borgerskapet.

---

³⁹ Skram 2002, s. 60

⁴⁰ Ibid, s. 98

⁴¹ Ibid, s. 121-122

Slik blir hennes forutsetning for å kunne skape sin selvstendige plass i samfunnet svakere. Selv om det på denne tiden skjer en tydelig endring blant kjønnsrollene, var det fremdeles omfattende forskjeller mellom arbeider- og borgerklassen. Hun er ikke bare svært økonomisk avhengig av Theodor fordi hun er kvinne, men også fordi hun kommer fra fattigere kår. Slik kan det også argumenteres for hvordan begrepet «den nye kvinne» ikke tar hensyn til arbeiderklassekvinner som Lucie. Det fokuseres i hovedsak på kvinner som løsriver seg fra sin mann, kvinner med et selvstendig liv og en selvstendig økonomi. Dette vil imidlertid ikke være mulig for Lucie, med tanke på de betydelige klasseforskjellene.

Hun er i tillegg underordnet de andre kvinnene rundt seg, særlig med tanke på hennes fortid. Når Lucie ankommer på Malmøen hvor hun skal tilbringe tid sammen med bekjente, blir hun mottatt med: ««Tivolifruen,» sa Henny og trakk på nesen. «Hvad skulde vi også med henne, Karen?»»⁴² Slik kan andre kvinners holdninger til hennes fortid hindre henne i å utvikle seg, og i å stå som en sterk, ny kvinne. Til tross for at endrete forventninger til og forståelser av kjønn begynte å vokse frem, er det tydelig at dette ikke var fullt utviklet i Lucie sin tid, særlig med tanke på sedelighetsdebatten.

I tillegg er Theodors nevnte herskesyke holdning en betydelig hindring når det gjelder Lucie som «nye kvinne». På denne måten blir også Lucie vendt mer inn mot ekteskapet, og ikke ut i verden. En kan si at Theodor stenger henne inne, ekteskapet blir som et slags fangenskap der Theodor utnytter henne. Hun er bundet til ham, og hun tillater ikke seg selv å tenke på å forlate sin mann. Grunnet dette undertrykkende ekteskapet, har ikke Lucie den samme muligheten til å stå frem som en sterk kvinne, som for eksempel Nilsa og Fru Reinertsson.

6.2 Endrete holdninger i samfunnet

Det er særlig bemerkelsesverdig hvordan seksualmoraldebatten og den fremtredende «nye kvinne» kan henge sammen. I artikkelen sin «'Nye kvinner'? 'Nye menn'? Refleksjoner over endrete forståelser av kjønn, c. 1870 – c. 1940» skriver Ida Blom: «Og kanskje viktigst – det begynte så smått å bli en åpnere holdning til å diskutere spørsmål som hadde med seksualitet å gjøre.» og «Endelig var det nytt av kvinner tydelig og offentlig – f.eks. i tidsskrifter – ga uttrykk for sine holdninger til private anliggender og barnetall.»⁴³ Det at det ble vanligere for

---

⁴² ibid, s. 117

⁴³ ibid, s. 260

kvinner å uttrykke seg om seksualitet i det offentlige rom, ser vi også tegn til i *Lucie*. Lucie og blant annet Fru Reinertsson leser en avisartikkel, skrevet av en kvinne, om menns sedelighetsforbrytelser, og at kvinnene bør skaffe seg samme fortid som mennene. Videre snakker de om seksualmoraldebatten.

««Å, det var dette at kvinnene ikke kunde tale med om sedeligheten, fordi så mange av dem var kjønnsløse.» «Var *det* noe å bli rasende for, da?» spurte Henny. «Jo, for nu da dette sedelighetsrabalder er reist, har de forandret signaler. Det er ikke som før i tiden; da vilde kvinnene gjerne gjelde for angeliske naturer, som var rene og usanselige i sin kjærlighet. Men nu er de ved gud like så sanselige som mennene, og derfor skal mennene vær's god tøile sig likesom de selv har gjort.»»⁴⁴

Interessant er også hvordan det allerede på denne tiden ble diskutert omkring kjønnsrollene. Det legges vekt på hvordan kvinnene før i tiden skulle være ytterst forførende, men samtidig beskjedne, nærmest som engler. Nå hadde kvinnene blitt likere mannen i deres oppførsel. Kritikken mot kjønnsrollene er noe som ofte forbindes med den tredje bølgen feminisme, som sto sterkt rundt 1990-tallet.⁴⁵ Slik vil dette i Skrams roman fra 1888 være ekstremt forut sin tid. Det vises også til at «sedelighetsrabalderet» har vekket reaksjoner hos kvinnene, de begynte gradvis å ytre meninger om kjønn og seksualitet, de uttrykker sine meninger i det offentlige rom.

Etter at kvinnene i roman har diskutert rundt sedelighetsdebatten og til en viss grad kjønnsrollene, reagerer også Lucie på dette: ««Men si mig engang,» sa Lucie ivrig. «Tror De det er sant dette med at kvinnene – » hun stanset plutselig, ramt av et aktpågivende blick fra Henny, og blev rød. «Ja, jeg mente bare – nei, nu husker jeg ikke hva' jeg mente.»»⁴⁶ Dette trekker igjen frem Lucie som «en ny kvinne». Selv om dette er heller vage ord, avslører det Lucies ønske om å frigjøre seg, og å bli en mer selvstendig kvinne. Med tanke på at det tidligere ble snakket om hvordan kvinnes rolle hadde forandret seg, er det tydelig hvordan Lucie finner inspirasjon i dette. Hun ønsker ikke lenger å eksistere kun etter Theodors premisser, ei bli foraktet for hennes fortid.

6.3 En «ny mann»

I den nevnte artikkelen trekker Blom også frem hvordan Jonas Frykmann og Margot Bengtson reflekterer over maskulinitet. Disse hevdet at autoritet er en sentral kjerne innenfor

---

⁴⁴ Skram 2002, s. 118-119

⁴⁵ Arntzen 2018

⁴⁶ Skram 2002, s. 119

maskuliniteten. I tillegg mente Michael Kimmel at når menns autoritet trues, oppstår en krise som kan føre til en endring i forståelsen av maskulinitet. Denne autoriteten ble blant annet krenket av «den nye kvinne». Hennes krav om stemmerett, om egen yrkesaktivitet, om kameratslig ekteskap, svekket mannens autoritet. Slik ble den borgerlige maskuliniteten utfordret.

Det finnes ifølge Frykmann og Bengtson tre ulike forståelser av maskulinitet. Den første vil være det de betraktet som negativ maskulinitet. Enkelte menn tviholdt på sin autoritet ovenfor kvinnene, og nektet å godta de forandringene i kjønnsroller som nå inntok samfunnet. Argumentene var ofte at det var ukvinnelig å bryte grensene for kjønnsarbeidsdelingen, og at kvinners fremste kall var å være hustruer og mødre. Den andre formen maskulinitet betegnes som hegemoniske maskulinitet. Dette kan betraktes som en slags overgang mellom den negative maskulinitet, og den maskuliniteten som ikke lenger er definert av autoritet. Det kan ha vært nødvendig for dem som så på endrete syn på kvinnelighet som uunngåelig, å kamuflere deres autoritetsutøvelse. Dette vil blant annet innebære å godta selve prinsippet om kvinner på universitetet, men å fremstille dette som et unntak, med tanke på at de fleste kvinner, etter mennenes mening, egnert seg bedre som hustruer og mødre. Bengtson og Frykmans siste form for maskulinitet vil være det de kaller «underkuet maskulinitet». Dette vil bety å gi slipp på kjernen i sin maskulinitet, altså autoriteten. For noen menn var dette en prosess som kunne føre til krise i deres selvforståelse. Dette blant annet når «den nye kvinne» gjorde sitt inntog.

Avsluttende hevder Ida Blom derimot at det også fantes en fjerde forståelse av maskulinitet. Hun kaller dette for trygg maskulinitet, noe som vil innebære anerkjennelsen av kvinners autoritet, uten å føle seg truet av den. Dette vil være en berikelse for begge parter, særlig med tanke på kvinners egne bidrag til samfunnet. Det kan også ha vært en lettelse i mannens forsørgerbyrde.⁴⁷

Det vil grunnet disse ulike typene for maskulinitet og deres sammenheng med «den nye kvinne», være interessant å se på Theodor Gerner i kontekst av «en ny mann». Det vil tilsynelatende være problematisk å sette ham under en spesifikk forståelse av maskulinitet, med tanke på hvordan *Lucie* for det meste utspilles i det lukkede rom. Vi ser likevel en

---

⁴⁷ Blom 2003, s. 262-265

tendensiell og konsekvent form av negativ maskulinitet i ham. Han nekter å godta Lucies fortid, undertrykker henne aktivt i ekteskapet samt som tidligere nevnt, forskjønner Lucies graviditet. Særlig sistnevnte konkretiserer hans idé om hvordan kvinner først og fremst er hustruer og mødre, et sentralt trekk i det som betegnes som den negative maskulinitet. Hans nevnte objektivisering av henne er også med på å fremheve hans negative maskulinitet. Han nekter henne å opptre som kvinne i det offentlige rom, kun for å fremheve hans autoritet. Selv om hans maskulinitet i stor grad lener mot den negative forståelsen, vil dette ikke innebære hans tanker om «den nye kvinne». *Lucie* utspiller seg i stor grad bak lukkede dører, ikke i den åpne verden. Slik vil det være vanskelig å finne til Theodors meninger om blant annet kvinner på universitetet. Vi ser likevel hvordan han behandler Lucie i hjemmet, derav den negative maskuliniteten.

7 Drøfting rundt begrepet

Det er tydelig hvordan Amalie Skram i romanen skildrer typiske forhold for denne tidsperioden. Dette gjelder både forholdet mellom arbeider- og borgerklassen, i tillegg til ekteskapet. Vi ser hvordan Lucie delvis blir utstøtt fra de andre kvinnene på grunn av hennes fortid, og hvordan denne alltid vil forfølge henne. Når det gjelder ekteskapet, er det tydelig hvordan Theodor er overhodet her, og hvordan han kontrollerer Lucie. Selv om dette var svært typisk i denne tidsperioden, tar likevel Skram dette et steg videre. Hun viser hvordan de moderate endringene i samfunnet hever Lucie til å bli en mer selvstendig kvinne. Slik bryter altså ekteskapet mellom Lucie og Theodor forholdsvis med det som var normene.

Samtidig viser dette hvordan Amalie Skrams romaner, og særlig denne, var forut sin tid. Det hadde blitt vanlig å slutte seg til den offentlige debatten, og å diskutere tabubelagte tema i bøkene sine. Likevel, det at Amalie Skram som kvinne nå også gjorde dette, viser hvordan hun som person brøt med de forventede kjønnsrollene og -normene. Hun diskuterte det moderne kvinneliv, og deltok i en debatt som tidligere ble ført av kun menn. Som en arbeidende kvinne blir hun vendt utover mot samfunnet, istedenfor kun innover i ekteskapet. Slik blir hun selv «en ny kvinne».

Ser vi hvordan «den nye kvinne» kan brukes om proto-feminister, kan vi enkelt skape rom for nettopp kvinner som Lucie. Hennes ønske om å etablere seg i samfunnet, om å bryte ut av Theodors fangenskap, er svært i takt med proto-feministenes tankegang. Lucie begynner å si

imot Theodor, hun blir en egen person med egne meninger, ikke en passiv mottaker av mannens. Slik jeg tolker «den nye kvinne», er hun først og fremst med på å gradvis bryte ut av de forventede kjønnsrollene. Hun ønsker selvstendighet og å leve et liv uavhengig av ekteskapet. Slik vil også Lucie passe inn under begrepet. Selv om hun ikke er en nøyaktig gjengivelse av «den nye kvinne», ønsker hun å bli det, enten hun vet det selv eller ikke.

Det er i tillegg de nevnte endrete holdningene og forventningene som legger grunnlaget for at en kvinne som Lucie kan tolkes ut ifra dette. Gradvis ble det vanligere for kvinner å delta i den offentlige debatten. Vi ser i tillegg hvordan de ikke kun vender seg innover mot ekteskapet, men også mot hverandre. De møtes på Malmøen for å diskutere seksualmoraldebatten, og de leser sammen i bøker som *Kommandørens Døtre*. Slik er de en aktiv mottaker av samfunnsdebatten, som også Lucie får kjennskap til.

Det har likevel vært komplisert å plassere Lucie direkte under begrepet, særlig med tanke på hennes nevnte bakgrunn. Derfor ser jeg på det som nødvendig å trekke frem hvordan begrepet ikke rettet seg etter kvinner som henne; kvinner fra arbeiderklassen. Begrepet vokste først og fremst frem rundt industrialiseringen, en periode hvor også samfunnet ble mer splittet mellom arbeidere og borgere. Den typiske «nye kvinne» hadde altså en forutsetning som vi ikke finner hos Lucie. Muligheten til å oppnå selvstendighet var ikke like enkel å ta tak i for henne. Arbeiderklassekvinnene ble ikke bare undertrykt av sine menn, men også av borgerskapet. Slik svekker det Lucie sin evne til å bryte ut av ekteskapet betydelig, og det blir nærmest umulig for henne å skape sin selvstendige plass i samfunnet.

Slikt ser en også tendenser til i dagens samfunn. Fokuset blir i hovedsak satt på de kvinnelige lederne, den tidligere borgerklassen. Setter vi begrepet «den nye kvinnen» inn i dagens samfunn, er det enkelt å knytte dette opp mot kvinner som har de rette forutsetningene til å skape sin egen plass i verden. Men har vi glemt kvinnene som ikke opptrer like sterkt i det åpne rom, kvinner som Lucie? Selv om feminismen har kommet langt, ser vi hvordan kvinner i dag møter de samme problemene som Lucie, rundt det å være kvinne; særlig når det gjelder seksualmoraldebatten. De trange kjønnsrollene eksisterer fremdeles, der mannen ofte blir sett på som overhodet, og kvinnen er et biprodukt.

For at vi skal bryte ut av disse samfunnsstrukturene er det nødvendig med en oppheving av det patriarkalske paradigmet. Men hva skal til for at alle kvinner skal få skape sin egen plass i

verden? Og hvordan kan vi avvikle de trange kjønnsrollene, og oppnå et samfunn der kjønn ikke lenger har noe å si for hva slags liv du kan leve? Dette er fremdeles ubesvarte spørsmål, og hører muligens en annen diskusjon til. Men i dagens debatt er det særlig viktig at feminismen ikke glemmer de mest utsatte kvinnene, nemlig nåtidens Lucier.

Litteraturliste

- Arntzen, S. F. (21.09.2018). «Feminismens bølger». *Putsj.no*. Lokalisert 31.10.19 på Internett. <https://putsj.no/artikkel/feminismens-bolger>
- Blom, I. (2003). «'Nye kvinner'? 'Nye menn'? Refleksjoner over endrete forståelser av kjønn, c. 1870 – c. 1940». S. 254-255 |: *Erobring og overskridelse – de nye kvinnene inntar verden 1870-1940* / Tone Hellesund og Inger Marie Okkenhaug (red.). Stockholm: Unipub forl. (2003)
- Bøe, Y. (2002). *Amalie Skram – et forfatterskap*. Oslo: Gyldendal Forlag.
- Engelstad, I. (30.08.2019). «Amalie Skram». *Store Norske Leksikon*. Lokalisert 22.09.19 på Internett: https://snl.no/Amalie_Skram
- Fodstad, L. A. m.fl. (2016). *Moment VG3: norsk for studieforberedende*. Oslo: Cappelen Damm.
- Jespersen, S. C. (19.01.2018). «To af Amalie Skrams ægteskabsromaner – «Lucie» og «Forraadt»». *Medium.com*. Lokalisert 05.11.19 på Internett: <https://medium.com/@simo321e/to-af-amalie-skrams-aegteskabsromaner-lucie-og-forraadt-73426feb71e4>
- «Kommandørens døtre». (24.04.2019). *Wikipedia*. Lokalisert 05.10.19 på Internett: https://no.wikipedia.org/wiki/Kommandørens_døtr
- Langerud, S.M.G. (2004). *Naturalistiske trekk i moderne samtidsprosa* [pdf]. Universitetet i Oslo. Lokalisert 20.09.19 på Internett: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26487/22198.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ledger, S. (1997). *The New Woman: Fiction and feminism at the fin de siècle*. New York: Manchester University Press. Lokalisert 17.10.19 på Internett: <http://users.clas.ufl.edu/snod/Ledger.NewWoman.042515.pdf>
- Norgeshistorie.no. (2018). «Amalie Skram – Lucie». Lokalisert 17.09.19 på Internett: https://www.norgeshistorie.no/hvordan-blir-historie-til/industrialisering-og-demokrati/K15_36_lucie---amalie-skram.html
- Paulsen, T. (2014). *På sporet av «den nye kvinnen»: Hverdagsrealisme og normbrytende karakterer i skandinavisk dramatikk av kvinner ca. 1880-1900* [pdf]. Universitetet i Oslo. Lokalisert 17.09.19 på Internett: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/39965/Masteroppgave--Paulsen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Ridderstrøm, H. (2019). *Bibliotekarstudentenes nettleksikon om litteratur og medier: Naturalismen* [pdf]. Lokalisert 18.09.19 på Internett: <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/.cm4all/mediadb/naturalismen.pdf>
- Skram, A. (2002). *Lucie*. Oslo: Gyldendal Forlag.
- Schiøtz, A. (25.10.2018). «Albertine og hennes medsøstre». *Norghistorie.no*. Lokalisert 05.10.19 på Internett: https://www.norghistorie.no/industrialisering-og-demokrati/artikler/1555_albertine--og-hennes-medsostre_.html
- Sogn, H. F. (12.05.2003). «Den nye kvinnen – en samfunnstrussel?». *Kjønnsforskning.no*. Lokalisert 17.09.2019 på Internett: <http://kjonnsforskning.no/nb/2003/05/den-nye-kvinnen-en-samfunnstrussel>
- Solbakken, H.M. (12.01.2019). «Christian Krohg: Albertine». *Ndla.no*. Lokalisert 05.10.19 på Internett: <https://ndla.no/nb/subjects/subject:19/topic:1:186579/topic:1:195781/resource:1:126145>
- Tjønneland, E. (20.02.18). «Determinisme». *Store Norske Leksikon*. Lokalisert 20.09.19 på Internett: <https://snl.no/determinisme>